

OPPELN ÉS RATIBOR

Irta: VERES PÉTER

Ritkán olvasok történelmi könyveket. Őszintén szólva, nem nagyon szeretem őket. A leggraffináltabb detektívregények fondorlatai gyerekes cselszövények, s a legvadabb ponyvaregények véres borzalmi értelmesszörnyűségek a történelem valódi eseményeihez képest. Kevés könyvem között is jóformán A. France „Pingvinek Szigete“ képviseli a történelmet, de az se történelem írás. Ellenben megtakarítottam vele magamnak száz kötet világtörténelmi szörnyűség elolvasását.

Most aztán véletlenül kezembe került egy régi történelemkönyv. Hogy pontosan mikori, nem tudom, mert hiányzik az eleje is, a hátulja is, de mert az ivjegyzetekből láttam, hogy a híres Horváth Mihály írta, akitől én még egy sort sem olvastam — hát nekifogtam. Nem nagy volt a könyv, alighanem középiskolai használatra készült, mert nagyon tömören, csupán az eseményeket sorakoztatta. A háborukat és a békealkudozásokat.

A könyv egyébként úgy került hozzám, hogy egy debreceni uri ház padlásáról a légvédelmi rendeletek következtében lehányták a limlomokkal együtt az ócska könyveket is. A szolgáló — falumbeli lány — kihozta a szüleihez a faluba, onnan tovább ment s így jutott énhozzám. — Ime, ilyen rejtélyesek falun a kultura utjai.

Tömörsege és izes régi nyelve megragadott és elolvastam az egészet. Ebben azonban eddig még nincs semmi különös feljegyezni való. Abban sem, ami engem meglepett, hogy még a múlt század derekán a Mózeszt „Mózsés“-nek irták — én már ki sem tudom ejteni — s hogy Esztergomnak még akkor Esztergam volt a neve. (Egyébként a régi magyar nevekkel sok baj van, átlagos olvasó soha sem tudhatja, hogy kit, hogyan hívtak valójában. Gondoljunk csak rá: Attila — Etele, Kupa — Kappány, Vazul — Vászoly, Kuthen — Köteny, stb. mennyi németeslatinós-ősmagyaros kiejtési formula van a magyar történelmi könyvekben.)

Ellenben ami elsősorban megragadta a figyelmemet, a 10-20 és 50-100 ezer aranyak szerepe. Minden alkunál — és pedig tele van az egész történelem alkuval — szerepeltek ezek az aranyak. — Ejnye, gondolom, hát ennyire materialisták voltak ezek a lelkes, vallásos középkori emberek? Mindig csak a pénz és cserébe mindenért megint csak a pénz.

A másik dolog, ami feltűnt minden alkudozásnál, a leányok szerepe. A nagyurak szegény leányai, nemcsak a felnőtt 18-20 éves szüzek, hanem az 1-2 éves gyermekleánykák is már állandó alkutárgyak s a legtöbb egyezségnél ott szerepelnek, mint a békét megpecsételő baráti vagy most már rokoni ráadások, hogy annál bonthatatlanabb legyen a szerződés. Természetesen ezért rendszerint nagyon rövid idő múltán az így összehozott sógorok, ipák és nászurok már megint egymás ellen fordulnak, talán éppen a megígért, de ki nem fizetett nászajándékok, az átkozott 100 ezer aranyak miatt.

Azonban ami mindenkifelett feltűnt, az Oppeln és Ratibor hercegségek szerepe a magyar történelemben. Máskor is olvastam már erről, de nem tűnt ennyire fel, mint ebben a tömören eseménysoroló könyvben.

A könyvdarab csak Hunyadi Jánostól Bethlen Gáborig terjed, de ezalatt lépten-nyomon, majd minden jelentős alkuban, ami a magyar fejedelmek és a német hatalom között golylik, ott szerepel Oppeln és Ratibor, mint cseretárgy.

A Hunyadiak és a Jagellók korában még csak a szintén mindig hányódó-vetődő, hol elcserélt, hol elfoglalt „Slézia“ alkatrészeként adják-veszik Oppelnt és Ratibort is, de az Izabella és I. Ferdinánd közötti alkudozásokban már megjelenik Oppeln és Ratibor, mint cseretárgy Erdélyért. Ettől kezdve folyton hányják-vetik, mint valami rosszulszabott eszmát, ami senkinek se megy fel, vagy ha igen, mindenkinek szorítja a lábát. Izabella után János Zsigmond, azután Báthori Zsigmond s végül még Bethlen Gábor is megkapta a nikolsburgi békében. Hogy azután mi lett vele, nem tudom, mert a könyvnek a többi része hiányzott.

Hogy miféle föld lehetett ez ott valahol a német-cseh és lengyel nyelvhatáron s hogy miféle nép lakta s hogy ezek mit szölkak a folyton változó, s megkérdésük nélkül változó gazdákhöz, arról a könyvben természetesen egy árva szó sincs.

*

— Csunya világ volt — jó, hogy elmúlt — mondhatja rá a felületes ember. De éppen ez az, hogy nem múlt el, hiszen ezért jegyeztem fel az egészet. Gondoljunk csak a mai világpolitikában kavargó nevekre. Ruszinszkó, Ukrajna, Tunisz, Kozzika, Nizza, Dsibuti, Marokkó, Spanyolország, stb., stb. azt mutatják, hogy a népek fölötti alkudozás ma is folyik, csak talán a stílus változott és a „ráadások“ másfélék. Százezer aranyak helyett ma ócskafegyverekben levásárolható kölcsönöket, ártatlan szüleányok helyett pedig minden hájjal megkent tanácsadókat és propagandafőnököket adnak egymásnak az alkudozó nagyurak. Egyébként minden a régi, csak a gazdát cserélő földek dolgozó népének helyzete nehezebb és bonyolultabb, mint a középkorban volt.

A NYUGTALANSÁG SODRÁBAN

Irta: SZABÓ IMRE

A gyakorlati társadalomtudomány művelői e zivataros kor fölé emelkedve a tanulságoknak eddig alig látott tömegét vehetik észre. A világ tartós nyugtalanság korában él és a nyugtalanság, mely az emberekbe is beköltözött, a kapcsolatoknak, állami életnek, egyéni viszonyoknak olyan új formáit hozza létre, amilyenek eddig szinte ismeretlenek voltak. Igaz, hogy veszélyes, háborúktól terhes korok mindig voltak és az ilyen gyuladados tünetek időnként megismétlődtek, — legutóbb a világháborúban, — de a kifejezett háborúskodás nélküli különböző villongások kora, mely a világháború óta szinte szüntelenül tart, állandó bizonytalanságot idéz elő és egy sajátos európai vihar-életformát. Az Európát időnkint megrázó háborúk történelmünket időszakokra tagolták, melyeken belül a fejlődés a legnagyobb zürzavartól bizonyos állandóság felé tartott. A kifermálódó szilárdság, a stabilitás tette lehetővé a gazdasági élet fejlődését, gazdasági kapcsolatok felvételét; az emberek terveket szölkettek és az esetleg bekövetkezendő sarkalatos változásokat kiküszöbölhették számitásaikból, mert azoknak aránylag ritka bekövetkezése a vis maiornak ilyen